

Udviklingspsykologi – efterår 2015

Vejledende pensum (3. semester), bachelor og sidefag

Psykologisk Institut

Pensumlisten findes på fagets side på Blackboard med links og oplysninger om semesterhyldede.

Ved problemer med adgang til litteraturen kontakt personalet på AU Library, Bartholins Allé eller send en mail til bartholinsalle.library@au.dk

Pensum er bygget op på denne måde: Berk (2012) er grundbogen, hvor næsten alle væsentlige faglige temaer i udviklingspsykologien er samlet. De enkelte artikler er udvalgt med henblik på at uddybe og nuancere særligt udvalgte aktuelle problemstillinger inden for faget. Pensum revideres løbende; men med en vis inert, da nogle lidt ældre artikler har været og stadigvæk regnes som aktuelle eller banebrydende inden for udviklingspsykologien.

Baltes, P. B. (1997). On the incomplete architecture of human ontogeny: Selection, optimization, and compensation as foundation of developmental theory. *American Psychologist*, 52(4), 366-380. doi: 10.1037/0003-066X.52.4.366.

Der præsenteres en model over, hvorledes biologisk-genetiske og sociokulturelle strukturer kan tænkes at spille sammen over livsløbet - og ikke mindst i den høje alderdom. [15 s.].

Baron-Cohen, S., Leslie, A. M. & Frith, U. (1985). Does the autistic child have a "theory of mind"? *Cognition*, 21(1), 37-46.

Teksten er klassisk i den forstand, at den rummer det første rapporterede studie af, hvorledes børn med autisme klarer sig i en false belief-test. Desuden testes dels en gruppe børn med Down's syndrom og dels en gruppe normaltudviklede børn. Resultaterne viser bl.a., at selvom de autistiske børns mentale alder er højere, end det er tilfældet for de øvrige grupper af børn, så klarer de sig markant dårligere i false belief-testen. På baggrund heraf konkluderer forfatterne, at autisme sandsynligvis er en specifik deficit, og at Theory of Mind måske bør ansues som et ganske særligt felt, der kunne tænkes at fungere relativt uafhængigt af andre udviklingspsykologiske domæner. [10 s.].

Berk, L. (2012). *Child development* (9. udgave). Boston: Allyn & Bacon.
Grundbogen. [652 s.].

Bretherton, I. & Munholland, K. A. (2008). Internal working models in attachment relationships: Elaborating a central construct in attachment theory. I: J. Cassidy & P. R. Shaver (red.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (2. udgave, kapitel 5, s. 102-127). New York: Guilford Press.
En oversigt over forskningen i indre arbejdsmodeller. Bowlby og psykoanalysens forståelser af den 'indre verden' opridses, bl.a. vedr. sikker tilknytningskontinuitet set ift udviklingsmæssig forandring, og intergenerational overføring. Dernæst en oversigt over indre arbejdsmodeller i relation til neurovidenskab og hukommelsesudvikling, bl.a. spejlneuroner og spædbarns hukommelse og forældre-barn 'hukommelses-tale'. Tilknytningsforskning gennemgås, som er særlig relevant for interne arbejdsmodeller, især AAI (adult attachment interview). Der afsluttes med andre typer målinger af indre repræsentationer af relevans for indre arbejdsmodeller, bla. semi-projektive metoder. [25 s.].

Bronfenbrenner, U. (1979). Basic concepts. *The ecology of human development: Experiments by nature and design* (kapitel 2). Cambridge, Mass.: Harvard University Press.

Bronfenbrenner redegør for den økologiske udviklingspsykologiske basale begreber ud fra 11 definitioner. Sammenhænge mellem individ - omverden præsenteres, herunder de forskellige systemer, individet påvirkes af i sin udvikling: Mikro-, meso-, exo- og makrosystemerne. Desuden defineres menneskelig udvikling, økologisk transition, økologisk og udviklingsmæssig validitet, samt metodemæssige konsekvenser af det økologiske perspektiv. [25 s.].

Bryant, P. (2002). Matematikkens og læsningens læringspsykologi. I: M. Hermansen & A. Poulsen (red.), *Samfundets børn* (s. 229-259). Århus: Klim.

I dette kapitel gennemgår Bryant den forskning, der er lavet inden for børns tilegnelse af matematiske og læsemæssige færdigheder. Han skitserer de centrale undersøgelser inden for områderne, og diskuterer på baggrund af disse, i hvilken udstrækning børnenes evner kan siges at være medfødte eller tillærte. [30 s.].

Caspi, A. & Bem, D. J. (1990). Personality continuity and change across the life course. I: L. A. Pervin (red.), *Handbook of personality: Theory and research* (s. 549-575). New York, NY, US: Guilford Press.

Artiklen analyserer de begrebslige og metodemæssige problemer, der er forbundet med longitudinelle personlighedsundersøgelser. [27 s.].

Charman, T. (2006). Imitation and the development of language. I: S. J. Rogers & J. H. G. Williams (red.), *Imitation and the social mind* (s. 96-117). New York: Guilford Press.

I dette kapitel gennemgår Charman centrale udviklingspsykologiske tilgange til, hvordan det lille barn tilegner sig sproget, fx Piagets, Meltzoffs, Bruners, Bates' og Tomasellos (se desuden pensumartiklerne Meltzoff, 1995 og Tomasello et al., 2005). Det er en central pointe i alle tilgangene, at det lille barns verbale sprog ikke kommer ud af det blå, men er tæt knyttet til udviklingen af de evner, som barnet anvender inden sprogets opdukken, fx imitation, kontakt, delt opmærksomhed, intentionsforståelse, nonverbal kommunikation og sociale udvekslinger. Til sidst i kapitlet perspektiveres til den viden, der findes om børn med afvigende sprogtiltagelse, fx børn med autisme og børn med dysfasi (SLI). Det diskuteres desuden, hvilken rolle spejlneuroner spiller i forhold til imitation, sprog og andre sociale evner. [22 s.].

Cowan, P. A. & Cowan, C. P. (2012). Normative family transitions, couple relationship quality, and healthy child development. I: F. Walsch (red.), *Normal family processes: Growing diversity and complexity* (4. udgave, s. 428-451). New York: Guilford Press.

Dette kapitel beskæftiger sig med begrebet "transition" forstået som et vendepunkt på livsbanen, hvor individet påtager sig nye livsopgaver. I dette kapitel gennemgås to udvalgte transitioner, som i særlig grad påvirker familiens relationer: når par bliver forældre og når familiens første barn begynder i skole. Med afsæt i flere af forfatternes eksperimentelle interventionsstudier argumenterer kapitlet for en nær kobling mellem nøgle-relationer i familien og barnets faglige, sociale og følelsesmæssige udvikling. [24 s.].

Gottlieb, G. (2007). Probabilistic epigenesis. *Developmental Science*, 10(1), 1-11. doi: 10.1111/j.1467-7687.2007.00556.x.

At fænotypiske egenskaber, herunder adfærd, er prædeterminerede, er blevet forladt i biologi og psykologi gennem de seneste to årtier. Dikotomien mellem arv/miljø; soma/psyke er under hastig nedbrydning sammen med opfattelsen at hjernen og dens virksomhed fungerer som en slags 'blueprint', der styrer adfærd. Human aktivitet indvirker også hjernens opbygning og funktion. Dette skift i paradigme skyldes i høj grad en stigende evidens for, at udviklingsmæssig stabilitet og forandring er både multikausal og interrelateret på forskellige niveauer. Artiklen præsenterer en

relativ ny probabilistisk epigenetisk (PE) metateoretisk udviklings model. Den bruges til at undersøge både ontogenetiske og evolutionære udviklingsprocesser. PE understreger reciprociteten mellem genetisk, neural aktivitet, adfærd, og den fysiske, sociale og kulturelle omverden. Det vises, hvordan gen-miljø interaktion kan foregå i realiseringen af alle fænotyper. [10 s.].

Hart, B. & Risley, T. R. (1995). *Meaningful differences in the everyday experience of young american children* (kapitel 6, s. 119-140). Baltimore, MD: Paul H Brookes Publishing.

Hart & Risleys bog beskriver resultaterne fra en stor amerikansk undersøgelse af, hvilke erfaringer små børn har med sprog i familier med forskellig socioøkonomisk status (hhv. overførselsindkomst, arbejderklasse og højtuddannede), og hvilken sammenhæng disse erfaringer har med børnenes videre udvikling. I det udvalgte kapitel beskrives og analyseres de store forskelle, forskerne fandt i forældregruppernes kommunikation med børnene i deres tre første leveår, både hvad angår kvantitet og kvalitet. I de efterfølgende dele af bogen (som ikke er på pensum) beskrives børnegruppernes senere udvikling af sprog og IQ, og disse viste sig at have en tæt sammenhæng med den tidlige kommunikation med forældrene. [22 s.].

Højen, A. (2009). Tosprogethed: Sproglig udvikling, kompetencer og konsekvenser. I: D. Bleses & A. Højen (red.), *Når børn lærer sprog: Dansk sprogtilgængelsesforskning i et internationalt perspektiv* (s. 261-296). Odense: Syddansk Universitetsforlag.

I dette kapitel giver Højen en oversigt over den forskning, der handler om det at tilegne sig og at besidde to sprog. Kapitlet er primært baseret på den internationale forskningslitteratur (fordi den danske er begrænset), men problematiserer bl.a., at tosprogethed især i Danmark ofte opfattes som problematisk, fordi det fejlagtigt sammenblandes med det at bo i Danmark uden (endnu) at kunne tale dansk – en situation, der imidlertid netop ikke kan falde ind under nogen etableret definition af Tosprogethed. [36 s.].

Jensen, A. R. (1997). The psychometrics of intelligence. I: H. Nyborg (red.), *The scientific study of human nature: Tribute to Hans J. Eysenck at eighty* (kapitel 11). Amsterdam: Elsevier Science.

Kapitlet diskuterer intelligens ud fra et generelt psykometrisk perspektiv. Først kontrasteres den franske Binet-inspirerede opfattelse af intelligens med den engelske Galton-Spearman-Eysenck-Jensenske opfattelse, og begrebsmæssige svagheder i den franske opfattelse påpeges. Dernæst anføres nogle fordele ved at anvende Spearmans g-mål for generel intelligens, og det anbefales at skelne mellem de tre Hebb- Eysenck'ske former for intelligens. Slutteligt diskuteres relationer mellem g-målet og mere elementære udtryk for hjerneaktivitet eller effektivitet, målt ved informationsbehandlingsprocesser. [19 s.].

Kingo, O. S. & Krøjgaard, P. (2013). Eighteen-month-old infants generalize to analogue props across two weeks retention interval in an elected imitation paradigm. *Child Development Research*, 2013

Vores skolesystem er i vid udstrækning baseret på den antagelse, at vi er i stand til at anvende viden i en anden sammengæng og over for andre fænomener, end netop i den sammenhæng, hvor den pågældende viden blev erhvervet (nemlig skolen). Og selvom det ikke altid forløber problemfrit, så synes det voksne menneske set i forhold til andre af klodens skabninger at være særlig god til denne overføring af viden. Spørgsmålet er imidlertid, hvordan denne evne udvikles. I denne empiriske artikel undersøges med anvendelse af det såkaldte elicited imitation (eng.) paradigme to spørgsmål: (1) Om 18 måneder gamle børn kan generalisere, hvad de to uger forinden har lært fra ét sæt remedier til et andet og anderledes udseende, men funktionelt ækvivalent, sæt remedier. (2) Hvorvidt sproglig understøtning har en faciliterende effekt på evnen til at generalisere. Artiklen rummer en kort præsentation af de mest anvendte metoder til undersøgelse af hukommelse hos pre-verbale børn og

kan med fordel læses i sammenhæng med Kingo, Staugaard og Krøjgaard (2014) og Simcock og Hayne (2002). [11 s.].

Kingo, O. S., Staugaard, S. R. & Krøjgaard, P. (2014). Three-year-olds' memory for a person met only once at the age of 12 months: Very long-term memory revealed by a late-manifesting novelty preference. *Consciousness and Cognition*, 24, 49-56. doi: 10.1016/j.concog.2013.12.011.

I dette forsøg undersøgte man 3-åriges hukommelse for et tidligere besøg i laboratoriet, der fandt sted da børnene var blot 12 måneder gamle. Retentionsintervallet (altså afstanden i tid fra det oprindelige forsøg til den nye test) var ganske betragteligt, og derfor forsøgte man under genkaldelses-sessionen at tilvejebringe flest mulige ledetråde fra det oprindelige forsøg – bl.a. ved at vise filmoptagelser fra det oprindelige forsøg. Artiklen adresserer en række spørgsmål vedrørende metodologiske problemstillinger, hukommelsessystemer og deres tilgængelighed, og kan med fordel læses sammen med Kingo og Krøjgaard (2013) og Simcock og Hayne (2002). [8 s.].

Larsen, L., Hartmann, P. & Winsløv, J. (2011). Research methodological issues in geropsychology. I: L. Larsen (red.), *Geropsychology: The psychology of the ageing person* (s. 17-35). Aarhus: Aarhus University Press.

Teksten gennemgår forudsætningerne for at kunne frembringe kvalificerede svar på spørgsmål om psykologiske variables aldersrelaterede variation, forandring og kontinuitet i løbet af voksenlivet. Den empiriske undersøgelse opbygges som en forskningsmetodisk proces bestående af 4 overordnede konsekutive faser. Faserne omhandler henholdsvis operationalisering, psykometri, undersøgelsesdesign og stabilitetsformer. [18 s.].

Larsen, L., Hartmann, P. & Winsløv, J. (2011). The stability of personality in adulthood. I: L. Larsen (red.), *Geropsychology: The psychology of the ageing person* (s. 39-63). Aarhus: Aarhus University Press.

På baggrund af trækpsykologisk personlighedsforskning forsøges det i teksten at besvare følgende spørgsmål: Hvad sker der med personligheden efterhånden som vi bliver ældre? Er personlighedstræk stabile eller forandres de i løbet af voksenlivet? Hvad skyldes deres stabilitet i givet fald? Hvis de forandres, på hvilken måde forandres de så, og hvorfor? I et forsøg på at besvare spørgsmålene sammenstykes empirisk viden på tværs af undersøgelser, der anvender forskellige trækpsykologiske mål og forsøgsdesigns. [24 s.].

Legerstee, M. & Berillas, Y. (2003). Sharing attention and pointing to objects at 12 months: Is the intentional stance implied? *Cognitive Development*, 18(1), 91-110. doi: 10.1016/S0885-2014(02)00165-X.

Der er bred enighed om, at børn i sidste del af første leveår begynder at indgå i triadiske sammenhænge, der ud fra en overfladisk betragtning kunne indikere, at børnene begynder at forstå andres intentioner. Det står imidlertid til diskussion, hvorledes disse adfærdsmæssige manifestationer reelt skal fortolkes. Artiklen rummer konkrete empiriske forsøg, der har til formål at belyse, hvorvidt børns pegen reelt er et udtryk for en egentlig forståelse af andre mennesker som intentionelle væsener. Artiklen kan med fordel læses sammen med Charman (2006), Tomasello et al. (2005), og Moore og Corkum (1994). [20 s.].

McCrae, R. R. & Costa, P. T. (2003). A five-factor theory of personality. I: P. T. Costa & R. R. McCrae (red.), *Personality in adulthood: A five-factor theory perspective* (2. udgave, kapitel 10). New York: Guilford Press.

På baggrund af flere årtiers empiriske undersøgelser af de 5 personlighedstræk (Neuroticism,

Extraversion, Openness to Experience, Agreeableness og Conscientiousness) opstiller forfatterne en personlighedsteoretisk begrebsramme, hvori de forsøger at tage højde for såvel kontinuitet som forandring i livsløbet. Teorien giver et bud på sammenhængen mellem personlighedstræk, selv og livsstruktur. Kapitlet indeholder desuden korte gennemgange af personlighedens biologiske grundlag, udvikling af personlighedstræk og forandringer i individuelle forskelle. [21 s.].

Meltzoff, A. N. (1995). Understanding the intentions of others: Re-enactment of intended acts by 18-month-old children. *Developmental Psychology*, 31(5), 838-850.

I bestræbelserne på at afdække, på hvilket tidspunkt i ontogenesen vi som mennesker begynder at forstå andre mennesker som intentionelle væsener, har man traditionelt taget udgangspunkt i børns sprogligt formulerede forklaringer på forskellige menneskelige handlinger. Men i den empiriske artikel forsøger Meltzoff derimod at "spørge" til blot 18 måneder gamle børns forståelse af en intenderet handling, så børnene kan "svare" uden at skulle gøre brug af sprog. [13 s.].

Moore, C. & Corkum, V. (1994). Social understanding at the end of the first year of life. *Developmental Review*, 14(4), 349-372. doi: 10.1006/drev.1994.1014.

Artiklen er en kritisk gennemgang af studier og fortolkninger af børns sociale forståelse i sidste del af første leveår. Forfatterne argumenterer for, at mange af de adfærdsmæssige manifestationer, der af nogle tolkes som et udtryk for, at børnene faktisk forstår den andens intentioner (f.eks. joint attention, social referencing), alternativt kunne fortolkes som adfærd, der ikke nødvendigvis implicerer nogen egentlig forståelse af den andens intentioner, og som desuden udmærket kunne tænkes at være fremkommet som et resultat af simple indlæringsmekanismer frem for på baggrund af medfødte kompetencer. [24 s.].

Mortensen, E. L. (2011). The ageing intellect. I: L. Larsen (red.), *Geropsychology: The psychology of the ageing person* (s. 65-95). Aarhus: Aarhus University Press.

Teksten omhandler observationsstudier af aldring og intellektuelle funktioner. Der redegøres detaljeret for undersøgelserne af Glostrup 1914-kohorten, som med Wechslers intelligensprøve er fulgt over en 40-årig periode fra 50- til 90 årsalderen. Det påvises, at der i længdesnitsundersøgelser med tilstrækkeligt lange opfølgingsperioder i høj alder ses et meget betydeligt fald i intellektuel funktion. Der ses dog store individuelle forskelle med hensyn til aldersrelaterede ændringer i intellektuelle funktioner. [30 s.].

Neisser, U., Boodoo, G., Bouchard, T. J., Jr., Boykin, A. W., Brody, N., Ceci, S. J., . . . Urbina, S. (1996). Intelligence: Knowns and unknowns. *American Psychologist*, 51(2), 77-101. doi: 10.1037/0003-066X.51.2.77.

Oversigtsartikel over hvad vi i dag ved om intelligens, i store træk. [24 s.].

Onishi, K. H. & Baillargeon, R. (2005). Do 15-month-old infants understand false beliefs? *Science*, 305(5719), 255-258.

Med anvendelse af de klassiske test af falske antagelser (f.eks. "Sally-Anne"- og "Smarties"-testen) har det inden for Theory of Mind feltet længe været den autoritative opfattelse, at mens normalt udviklede 4-5 årige børn klarer disse test, så har 3-årige typisk vanskeligt ved dem. I en ny række studier har man imidlertid ved at gøre brug af mere simple responsmuligheder fra børnenes side (f.eks. looking-time), sandsynliggjort, at børn under 2 år forstår andres (falske) antagelser. Onishi og Baillargeons (2005) artikel var den første artikel i denne nye bølge og er hermed allerede en klassiker inden for feltet. [3 s.].

- Ottosen, M. (2011). Familien. I: H. Andersen (red.), *Sociologi: En grundbog til et fag* (4. udgave, s. 181-196). København: Hans Reitzel.
Dette grundbogskapitel karakteriserer familien og gennemgår tids- og kulturtypiske træk ved familien i dag. Kapitlet har særlig fokus på aktuelle vilkår for ægteskab, familiedannelse, familiebrud og børns opvækst. [16 s.].
- Perner, J. & Ruffman, T. (2005). Infants' insight into the mind: How deep? *Science*, 308(5719), 214-216.
Perner og Ruffmans (2005) artikel er en direkte kommentar til Onishi og Baillargeons (2005) tankevækkende studie. J. Perner var en af forfatterne bag den allerførste test af andres falske antagelser, og forholder sig således ganske kritisk til artiklen af Onishi og Baillargeon. De to artikler er selvsagt oplagte at læse i sammenhæng – og helst i forbindelse med læsning af de øvrige tekster af relevans for Theory of Mind feltet. [3 s.].
- Quinn, P. C. & Oates, J. (2004). Early category representation and concepts. I: J. Oates & A. Grayson (red.), *Cognitive and language development in children* (kapitel 1). Milton Keynes, U.K.: Open University.
Kapitlet giver en god introduktion til den tidlige kategorirepræsentation og begreber. Der gives eksempler på forskellige eksperimentelle måder at undersøge kategorier og begreber på, og centrale kontroverser inden for området berøres. Der gøres desuden rede for vigtigheden af evnen til at kunne organisere omverden i kategorier og dennes betydning for den kognitive udvikling. [38 s.].
- Sigelman, C. K. & Rider, E. A. (2009). Introduction to the human life span. *Human development across the life-span* (7. udgave, kapitel 1, s. 13-33). Belmont Calif.: Wadsworth.
Teksten er en introduktion til udviklingspsykologi set i et livsløbsperspektiv (fra vugge til grav). Med udgangspunkt i en definition af udvikling som systematisk forandring og kontinuitet inden for henholdsvis det fysiske, kognitive og psykosociale domæne konceptualiseres betegnelsen livsløb. Med anvendelse af Bronfenbrenners bioøkologiske model og Baltes' livsløbsteori beskrives udviklingspsykologiens genstand som relationerne mellem og effekterne af nøglekarakteristika ved person, kontekst og tidsdimension, og de dynamiske processer igennem hvilke person og miljø interagerer. Teksten indeholder desuden gennemgang af forskellige metoder til undersøgelse af livsløbsudviklingen (case, eksperimentel og korrelationel). [25 s.].
- Simcock, G. & Hayne, H. (2002). Breaking the barrier? children fail to translate their preverbal memories into language. *Psychological Science*, 13(3), 225-231.
Simcock og Haynes ville gerne undersøge, om børn, der - mens deres sprog endnu er relativt underudviklet - har været vidne til en unik begivenhed, senere, når deres sproglige udvikling er mere fremskreden, er i stand til at fortælle om den oprindelige begivenhed. Til det formål præsenteres børnene for en "Magisk krympemaskine" (The Magic Shrinking Machine), som (tilsyneladende) er i stand til at 'formindske' eksemplarer af objekter. Børn i tre aldersgrupper lærer at håndtere maskinen og testes igen måneder senere med henblik på at få testet deres motoriske og verbale hukommelse for den pågældende begivenhed. Artiklen, der ofte er citeret, berører en problemstilling, der er helt central for vores forståelse af barndomsamnesi – altså det fænomen, at voksne og store børn kun ganske sjældent er i stand til at fortælle om konkrete begivenheder, de oplevede i de første 3-4 år af deres liv. Artiklen kan med fordel læses sammen med Bauer et al. (2004). [6 s.].
- Smith, L. B. & Thelen, E. (2003). Development as a dynamic system. *Trends in Cognitive Sciences*, 7(8), 343-348. doi: 10.1016/S1364-6613(03)00156-6.
Denne artikel forklarer udvikling som komplekse forandringer inden for dynamiske systemer. Udvikling ses som et emergent produkt af adskillelige decentrale og lokale relationer som sker over tid. Det demonstreres, hvordan multikausalitet i 'real-time' processer kan

være nøglen til at forstå ontogenetisk udvikling som forandring over tid. Som et eksempel på anvendelse af tilgangen analyseres Piaget's 'A-not-B error' systemdynamisk. Teorien afviser mono-kausale og lineære udviklingssyn samt interaktionisme. Teorien er også kritisk til 'core-knowledge' (Spelke) opfattelsen, samt domæne-specifictet som isolerede fakulteter. [5 s.].

Sommer, D. (2012). *A childhood psychology: Young children in changing times*. (kapitel 1+7). Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Kapitel 1 handler om forskellige udvalgte faglige ændringer i synet på barnets udvikling. Forandringen fra stadietænkning til transaktionelle netværk beskrives. Kapitlet afsluttes med en stipulering af ni kontekstuelle teser om barnets udvikling. Kapitel 7 starter med at opridse centrale forskelle i udviklings syn før og efter paradigmeskiftet. Herefter uddybes det såkaldte kontekstuelle approach med en niveau model. Her fremhæves udviklingens temporale dimension, udviklingsmæssige niveauer samt vigtigheden af individets oplevelse i en barndomspsykologisk ramme. [68 s.].

Spelke, E. S. (2003). What makes us smart? core knowledge and natural language. I: D. Gentner & S. Goldin-Meadow (red.), *Language in mind: Advances in the study of language and thought* (s. 277-311). Cambridge, Mass.: MIT Press. [35 s.].

Stern, D. (2000). Spædbarnets interpersonelle verden: Et psykoanalytisk og udviklingspsykologisk perspektiv. (s. 77-211). København: Hans Reitzel.

Med udgangspunkt i normaludviklingen forsøges en integration af psykoanalytisk og udviklingspsykologisk viden om barnet. Grundlæggende antagelser bag tidligere psykoanalytiske opfattelser kritiseres, og et alternativt syn fremlægges med basis i nyere forskning. I fokus er barnets tidlige kompetencer, faser i selvets udvikling samt forholdet selv-andre. [133 s.].

Tomasello, M. (2000). The item-based nature of children's early syntactic development. *Trends in Cognitive Sciences*, 4(4), 156-163. doi: 10.1016/S1364-6613(00)01462-5.

I denne artikel giver Tomasello en kondenseret præsentation af sin teori om det lille barns sprogtilegnelse, den brugsbaserede teori, og gennemgår den omfattende nyere empiri, der støtter den. Teorien går ud på, at barnet erhverver sproget, også grammatikken, ved hjælp af generelle kognitive og socialkognitive evner. Den brugsbaserede teori er således et opgør med og et alternativ til Chomskys teori om den medfødte universalgrammatik. [8 s.].

Tomasello, M., Carpenter, M., Call, J., Behne, T. & Moll, H. (2005). Understanding and sharing intentions: The origins of cultural cognition. *Behavioral and Brain Sciences*, 28(5), 675-691. doi: 10.1017/S0140525X05000129.

I denne allerede klassiske artikel præsenterer Tomasello og hans kolleger deres bud på, hvad det unikt menneskelige er, nemlig delt intentionalitet (shared intentionality). Denne evne kræver dels intentionsforståelse og kulturel indlæring, dels en social motivation til at dele tanker, følelser og oplevelser med andre. Netop den sociale motivation er ifølge forfatterne det, som de store aber og nogle børn med autisme mangler. [17 s.].

Vernon, P. A. (1997). Behavioral genetic and biological approaches to intelligence. I: H. Nyborg (red.), *The scientific study of human nature: Tribute to Hans J. Eysenck at eighty* (kapitel 12). Amsterdam: Elsevier Science.

Kapitlet dokumenterer aspekter af den biologiske basis for udvikling af individuelle forskelle i intelligens. Dels diskuteres udvalgte sider af adfærdsgenetiske undersøgelser, dels henvises til

undersøgelser af relationer mellem, på den ene side IQ, og på den anden side EEG-målinger, hjernens sukkerstofsifte, nerveledningshastighed og visse personlighedsfaktorer. [19 s.].

Wellman, H. M., & Lagattuta, K. H. (1999). Developing understandings of mind. I: S. Baron-Cohen, H. Tager-Flusberg & D. J. Cohen (red.), *Understanding other minds: Perspectives from developmental cognitive neuroscience* (2. udgave, s. 21-49). Oxford: Oxford University Press.

Henry Wellman er en central eksponent for den klassiske repræsentationelle forståelse af Theory of Mind. Sammen med Kristin Lagattuta har han skrevet en fin og klar oversigt over, hvorledes barnet gennem de første leveår udvikler en forståelse af andre mennesker, som nogle der besidder mentale tilstande såsom ønsker, antagelser, intentioner, håb, tvivl og mål. [29 s.].

Whitehouse, A. J. O., Bishop, D. V. M., Ang, Q. W., Pennell, C. E. & Fisher, S. E. (2011). CNTNAP2 variants affect early language development in the general population. *Genes, Brain & Behavior*, 10(4), 451-456. doi: 10.1111/j.1601-183X.2011.00684.x.

Det er velkendt, at sprogudviklingen er påvirket af generne, men hvordan og i hvilken udstrækning er ikke velafdækket. For nylig er der identificeret et gen, CNTNAP2, som ser ud til at spille en afgørende rolle for udviklingen af sproglige vanskeligheder hos såvel børn med autisme som børn med specifikke sproglige vanskeligheder (SLI). Den nærværende artikel beskriver en undersøgelse af mere end tusind normalt udviklede to-årige børn, hvor CNTNAP2s sammenhæng med sprogudviklingen er belyst. Resultaterne viser, at CNTNAP2 ikke blot påvirker sprogudviklingen i afvigende befolkningsgrupper, men også i den generelle befolkning. [6 s.].

Zeifman, D. & Hazan, C. (2008). Pair bonds as attachments: Reevaluating the evidence. I: J. Cassidy & P. R. Shaver (red.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (2. udgave, s. 436-455). New York: Guilford Press.

Dette kapitel adresserer de centrale spørgsmål der knytter sig til vores viden om tilknytning i nære relationer i voksenalderen. Kapitlet diskuterer blandt andet, hvad der definerer tilknytningsrelationer mellem voksne, og hvilken funktion tilknytningssystemet tjener når det gælder partnervalg, reproduktion og familiedannelse. [20 s.].